

ДО ЧЛЕНОВЕТЕ НА НАУЧНОТО ЖУРИ,
ОПРЕДЕЛЕНО СЪС ЗАПОВЕД
№ РД-22-1439/21.07.2026 г.
НА РЕКТОРА НА ПУ „ПАИСИЙ ХИЛЕНДАРСКИ”

Р Е Ц Е Н З И Я

от доц. д-р Ангел Йорданов Шопов от Юридическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.6. Право, докторска програма „Гражданско и семейно право“

Относно: дисертационен труд за присъждане на ОНС „доктор“ в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.6. Право, докторска програма „Гражданско и семейно право“ в Пловдивския университет

Автор на дисертационния труд: Йордан Николаев Пангев

Тема на дисертационния труд: Неравноправни клаузи в договорите

Научен ръководител: доц. д-р Красимир Николов Митев

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно заповед РД-22-1439/21.07.2026 г. на ректора на Пловдивския университет, както и протокол от първото заседание на научното жури от 23.07.2026 г.

1. Информация за дисертанта. Оценка за изпълнение на минималните национални изисквания

Дисертантът се е обучавал в катедрата по Гражданскоправни науки на ЮФ на ПУ по докторска програма „Гражданско и семейно право“ съгласно заповед на ректора на ПУ № Р-33-326/01.02.2021 г. Обучението е осъществено в редовна форма през

периода 1.03.2021-1.03.2025 г., като включва прекъсване за една година, осъществено по надлежния ред. Отчислен с право на защита със заповед № РД-22-562/26.02.2025 г. на ректора на Пловдивския университет.

Авторът на дисертационния труд г-н Й. Пангев е роден през 1993 г. Завършва последователно Езикова гимназия „Ив. Вазов” – Пловдив, с профил френски и руски език, и ОКС „магистър по право” в ЮФ на ПУ през 2017 г. Проявява се като един от усърдните студенти, имащи сериозни и задълбочени интереси към правните науки – доказват го участията му в множество студентски състезания, както и в кръжока по гражданско и търговско право към ЮФ. Отлични са и личните ми впечатления от способностите на г-н Пангев – познавам го като студент, тъй като съм му водил упражненията по облигационно право. Не на последно място, колегата владее английски, френски и руски език.

Като студент сътрудничи по специалността в адвокатска кантора. След дипломирането си е юрисконсулт в същата кантора, както и в ЮЛНЦ до 2019 г. От същата година и понастоящем е адвокат. Практиката му обхваща различни клонове на правото. Демонстрира траен интерес към участия в научни проекти и форуми, както и към изследване на важни въпроси на частното право. Такъв въпрос са неравноправните клаузи в договорите (НКЛ), на който е посветена обсъжданата тук дисертация.

След като полага с отлични оценки докторантските изпити по специалността и по чужд език, докт. Пангев от 2022 г. насам всяка година води упражнения най-вече по гражданско право обща част в ЮФ на ПУ. Подпомага преподаванията и по други правни дисциплини в ЮФ – по вещно, облигационно и потребителско право. До момента докт. Пангев има около десетина публикации в българската правна периодика, появили се от 2017 г. насам. Тези публикации разискват важни въпроси, основно от областта на частното право (към НКЛ добавям статии по аспекти на Павловия иск; на встъпването в дълг и арбитражното споразумение, на перемпцията в изпълнителното производство. Докт. Пангев е и съавтор на книга, посветена на авторското право в архитектурата.

Не на последно място, по време на докторантурата дисертантът е участвал в множество научни и образователни форуми в страната в чужбина. На 30 от тях е като обучаем, а в 10 – с доклад или презентация. По-специално, трябва да се отбележат

участието на докт. Пангев в международни форуми в страната и чужбина, повечето от които са важни за развитието на частното право на Европа, например - на Дружеството за европейско договорно право *SECOLA*, на проекта *Общата сърцевина на европейското частно право (Common Core of European Private Law)*, в колоквиума „70 години ЗЗД“, в уебинари на Европейския правен институт и т.н. Откроява се участието на докт. Пангев в изследователски проект на ЮФ, посветен на закрилата и овластяването на децата и лицата с интелектуални затруднения. Докт. Пангев има и организационни умения - участва в учредяването, впоследствие е избран за секретар на създадената в Пловдив през 2024 г. Българска група към Асоциацията на приятелите на френската правна култура (<https://www.henricapitant.org/reseau/bulgarie/>).

Обсъждането на дисертационния труд в КГПН в ЮФ на ПУ се е състояло на заседание през м. юни 2026 г., в резултат на което КС КГПН взема положително решение за откриване на процедура по публична защита. Такава е и оценката на научния ръководител.

Приложими по процедурата са Законът за развитие на академичния състав на РБ (ЗРАСРБ), Правилникът за приложението му (ППЗРАСРБ), както и Правилникът за развитие на академичния състав на ПУ (ПРАСПУ).

Предоставен е автореферат, списък и самите публикации по темата на дисертацията (3 на брой). Те покриват минимума от публикации, направени са в специализирани издания с редакционна колегия. Изданията са включени в списъка на НАЦИД на издания с научно рецензиране.

Таблица 1: изискуем минимален брой точки по показатели

Група показатели	Показател	Брой точки по ППЗРАСРБ	Брой точки на докторанта
А	Дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“	50	50
Г	7. Статии и доклади, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове	10/3	30

Данните до момента показват, че:

1.1. В областта на гражданското и търговското право докт. Пангев има богат практически опит и задълбочени теоретични познания. Това е сериозна основа за

неговия интерес, демонстриран от него като изследовател върху посочената област на правната наука;

1.2. Са изпълнени минималните национални изисквания за придобиване на ОНС „доктор“, поставени от чл. 26, 6, ал. 1, чл. 7 и 8 ЗРАСРБ, чл. 24, 25 ППЗРАСРБ и чл. 29-31 ПРАСПУ - за защита на дисертационен труд за ОНС „доктор по право“ кандидатът трябва да притежава ОКС „магистър по право“, да е отчислен с право на защита и да е изпълнил минималните национални изисквания;

1.3. Са изпълнени изискванията, поставени от чл. 27, ал. 2 – чл. 30 ППЗРАСРБ.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Състои се от 205 страници (текст без приложенията) и съдържа внушителните 876 бележки под линия. Дисертационният труд е разработен в съответствие с изискванията на чл. 6 ЗРАСРБ, чл. 27 от ППЗРАСРБ и чл. 32 ПРАСПУ - съдържа заглавна страница; съдържание; (с добавен списък съкращения;) въведение (увод), изложение (три глави), заключение и списък на използваната литература, като е приложена и изискваната от закона декларация за оригиналност.

Дисертационният труд е посветен на неравноправните клаузи (НКл) в договорите. Темата е актуална - в цивилистичната ни литература липсва цялостно изследване, посветено на института. Основните му аспекти се разглеждат традиционно в учебните курсове по потребителско право. Статии по въпросите на НКл са посветени предимно на процесуални въпроси, но подробно материалноправно изследване липсва. Освен това, проблематиката е сравнително нова – свързана е нарастващото значение на правото на ЕС (ПЕС) за българската правна система от 90-те г. на миналия век, както и с неговото развитие (на ПЕС). По-конкретно – с *Директива 93/13/ЕИО относно неравноправните клаузи в потребителските договори*, която е транспонирана за първи път в нашето право през 1999 г. в Закона за защита на потребителите и за правилата на търговия (ЗЗППТ). Това е първият закон, защитаващ потребителите, който е отменен от сега действащия Закон за защита на потребителите (ЗЗП). ЗЗП понастоящем имплементира уредбата на Директива 93/13.

Не на последно място, значението на изследваната тема се потвърждава от интензивното ползване на договорите при общи условия. От прилагането на НКл възникват множество въпроси, свързани с други ключови институти на гражданското и

търговското право, както и на гражданския процес. Изследват се умело и множество въпроси от други правни отрасли (най-вече на ПЕС, административното право и процес).

Разгледана е критично националната уредба, през призмата на уредбата на директивата, както и в сравнение с избрана друга чуждестранната национална уредба, като се държи сметка за относимата европейска (на Съда на ЕС (СЕС) и национална съдебна практика. Това сочи, че е умело и уместно използван богат сравнителноправен инструментариум и характерните за правнодогматичния подход на изследване методи на тълкуване и правоприлагане (логическо, систематично, езиково, телеологическо, *a fortiori*, *a contrario*, съответното на правото на ЕС тълкуване и др.).

В библиографията са включени 187 заглавия, повечето на български език, но формиращи и достатъчно богат научен апарат на 4 чужди езици (английски, френски, испански и италиански). Обсъдена е умело, грижливо и в пълнота българската съдебна практика, както и доктрината и уредбата на ПЕС, практиката на СЕС, тези на отделни държави от романския, германския и англосаксонския правен кръг. Не са оставени без нужното изследователско внимание уредбите от по-важните източници на т.нар. гъвкаво право (*soft law*).

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

3.1. Обща оценка

Дисертацията предлага задълбочен анализ на въпросите на НКЛ, които са ключови за българското потребителско договорно право. Значението на изследването е комплексно - оказва влияние най-вече за развитието и приложението на свързани с НКЛ институти на частното право, като не са оставени без внимание и приложими институти на публичното право.

Прави впечатление, че в повечето случаи дисертантът не се страхува да аргументира за пръв път в правната ни доктрина позиции относно НКЛ, а на места – оспорва мотивирано вече формулирани тези. Същевременно, дисертантът води научната дискусия обективно, представя тезите добросъвестно и в пълнота.

Докторантът показва широта на правните си познания, надхвърляща темата на дисертационния труд. Неминуемо, за да се изясни умело същността и видовете НКЛ,

което успешно е направено, докт. Пангев дозирано, с оглед изискванията на поставената тема, изяснява важни въпроси на гражданското и търговското право.

Предлаганият на вниманието на НЖ труд има стойността на завършено оригинално правно изследване. Той показва, че неговият автор притежава много задълбочени теоретични знания в областта на правото, както и доказва убедително способността на докт. Пангев за самостоятелни научни изследвания.

3.2. По съдържанието на труда (в едър план)

Уводът очертава актуалността, обхвата и задачите на изследването, както и дава уточнения относно ползваните методи.

В първа глава докт. Пангев очертава понятието за НКл. До него се стига по пътя на дедукцията, като се разглежда приложението на принципите на договорното право и на договорите при общи условия (ДОУ) в института на НКл; той се отграничава и от сродни институти. Пътюм са дадени отговори на въпросите за ограниченията на договорната свобода при НКл, както и какво трябва да бъде договорното съдържание - да не противоречи на изискването за добросъвестност и да не води до значително неравновесие между правата и задълженията на контрахентите. Обосноваването на НКл минава през съчетаното действие на два принципа на договорното право - свободата на договаряне и договорната справедливост.

За да е неравнопоставена, клаузата трябва да притежава кумулативно следните белези: 1) не е уговорена индивидуално; 2) сключена е в нарушение на принципа за добросъвестност; 3) създава значителна неравнопоставеност между правата и задълженията на страните; 4) сключена е във вреда на страната, която се е съгласила с клаузата. Предпоставките за НКл са изяснени убедително и в пълнота. Някои от предложенията на докт. Пангев подлежат на допълнително обмисляне – например предложението по втората предпоставка да се реципира фигурата на разумния човек, ако в бъдеще уредбата на НКл се превърне в обща за облигационното право. При условие, че не се измени и друга част от уредбата, трябва да се отчита действието на чл. 12 ЗЗД и изясненият смисъл на съдържащото се там изискване за добросъвестност.

При изясняване на третата предпоставка на НКл (да създава значителна неравнопоставеност между правата и задълженията) е особено убедителен изводът, че меродавни за нея са както икономическото, така и правното неравновесие между

правата и задълженията на страните. Той идва след изясняване на особеностите и действието на императивните и диспозитивни норми в правната ни система. Убедителни са и изводите за момента на преценката за неравноправност (към момента на сключване на договора), след като е обсъждана в пълнота практиката на СЕС. Заслужава подкрепа и тълкуването на чл. 145 ЗЗП, което е напълно в унисон с възприетото за момента на преценката.

Интересни са разсъжденията, че неясните и неразбираеми клаузи са индикатор, че уговорките са неравноправни. Чрез тях непряко се обосновава принципът на прозрачност на потребителското договорно право, което има приносен характер. Отчитат се и уредби на други закони, предоставящи защита на потребителя – например ЗПК. Изяснени са и различните последици от неговото неспазване. Сполучливи са отграниченията на института на НКл от сходни правни институти, като особено интересно е отграничението със злоупотребата с право.

Втората глава от труда разглежда видовете НКл. Обръща се внимание на двата подхода при формулиране на разпоредбите относно НКл – общия и казуистичния по смисъла на чл. 143, ал. 1 и 2 ЗЗП. Списъкът, следващ казуистичния подход, по чл. 143, ал. 2 ЗЗП се квалифицира от категорията на „черните“. Той от 2019 г. насам въвежда необорима презумпция, че посочените от т. 2 клаузи са винаги неравноправни, което (в съответствие с директивата) предоставя по-високо ниво на защита на потребителите у нас отколкото предвиденото в Директива 93/13. Тъй като обаче част от клаузите в чл. 143, ал. 2 от ЗЗП са формулирани с относително определени понятия, се постига известна гъвкавост на списъка. Така българският съд трябва във всеки конкретен случай да прави преценка на съответната уговорка. Отпада нуждата съдът да проверява дали са налице предпоставките, съгласно генералната клауза по чл. 143, ал. 1.

Обърнато е внимание на различните класификации на НКл по чл. 143, ал. 2. Авторът следва подхода на максимално раздробяване на видовете клаузи, като сам ги разпределя в шест групи, следвайки критерия кой етап от договора засяга конкретният вид клауза. От това предложение за ново систематизиране също може да се изведе способността за самостоятелни научни изследвания на докторанта. Лично за мен са приемливи и другите, по-сбити групирания, известни в литературата (например – в 2

групи). Възможно е вътре в тях да се извършват допълнителни подгрупирации, но все пак това е по преценка на автора.

Първата група обхваща клаузите, свързани със сключването на договора. Логично те са обвързани с действието на общото изискване на чл. 12 ЗЗД. *Втората група включва уговорките относно изпълнението, третата - тези относно неизпълнението на договора.* Някак си на вододела между втора и трета група, макар и поставени от автора във втора група, са клаузите по чл. 143, т. 14, предл. първо - даващи право на търговеца или доставчика да определи дали стоката или услугата отговаря на посочените в договора условия. Изложението с вещина изяснява приликите и разликите между понятията дефект, недостатък и несъответствие, които се срещат из ЗЗД, ЗЗП и ЗПЦСЦУПС.

В четвърта група са уговорките относно прекратяването или продължаването на договора, пета група обхваща клаузи относно упражняването на процесуални права, в шеста група остават други условия, попадащи в предходните групи. В тази част на изложението (например за хипотезите по чл. 143, ал. 2, т. 4, 6, 9, 15 ЗЗП) неподвиждането на реципрочно право за потребителя докт. Пангев убедително характеризира като неравноправно, като има предвид принципната възмездност и синалагматичност на потребителските договори. Препратките към приложението на конкретни уговорки от отделни видове договори показват задълбочените познания на докторанта. В пълнота са разисквани особеностите на клаузата по чл. 143, ал. 2, т. 16, по силата на която професионалистът е оправомощен да прехвърля права или задължения по договора без съгласието на потребителя, което води до намаляване на гаранциите за последния. Достатъчно е да има опасност от влошаване на положението, като разпоредбата добавя допълнително изискване за съгласие на потребителя непосредствено преди извършване на повечето конкретни прехвърлителни сделки (примерно цесия, джиро), планирани от търговеца.

Глава трета е посветена на последиците от включване на НКл в договор и на защитата от тях. Използваната от директива 93/13 обща формулировка НКл „да не са обвързващи“ за потребителя дава възможност на държавите членки да изберат приложимия правен институт, водещ до тази последица. Тъй като НКл са нищожни съгласно чл. 146, ал. 1 ЗЗП, това налага подробен анализ на института на

недействителността. Умело и в пълнота са разгледани неговите особености по нашето право, както и видовете недействителност, техните особености и отграниченията от близки хипотези. Тук още веднъж проличават уменията на докт. Пангев за обобщения, влизане в научна дискусия и аргументиране на теза.

Като оставя настрана въпроса за видовете недействителност, бих препоръчал доизясняване на постановките за относителната недействителност; както и при сравнението между висяща недействителност, от една страна, и условието - модалитет на сделката, от друга страна, и условието на правото (*condicio iuris*), от трета страна. Струва ми се уместно да се уточни дали висящата недействителност зависи от волята на (някоя от) страните по договора. На едно място се застъпва отрицателно мнение по този въпрос (с. 140), но няколко абзаца по-нататък се отбелязва, че за да настъпят правните последици от един висящо недействителен договор е достатъчно да се извърши допълнително волеизявление от един от контрахентите. Не е ясно направено отграничението между потвърждаването при висящо недействителен договор и унищожаем договор.

Не е взето и ясно отношение по въпроса дали уредбата на недействителността е установена в обществен интерес, т.е. в цялост дали тя е императивна, без да се прави разлика в зависимост от видовете на недействителност. Тази постановка е възприета единодушно като постулат от цивилистичната ни доктрина от влизането в сила на сега действащия ЗЗД. Мисля, че предвиждането на относителната недействителност в интерес на определен кръг от лица не разколебава посоченото начало на уредбата – това е направено от законодателя все в защита на обществения интерес.

Не е ясно и от какъв тип е нищожността при НКл – дали става дума за нищожност, при която клауза от договора има съдържание, пряко противоречащо на изисквания на обективното право? Или при НКл се натъкваме на друга хипотеза на нищожност – на несъответствие между начина на сключването на договора, от една страна, и императивни норми, от друга? С оглед особеностите на НКл е възможно да се аргументира приложението и на двете хипотези, както и да се отрече съвместимостта на това деление на хипотези на недействителността. Би било интересно да се чуе мнението на докторанта по този въпрос.

Анализът по-нататък се спира на изискванията на българската уредба на НКл. По принцип, квалифицирана веднъж като неравноправна, една клауза е нищожна. Съдът обаче не прогласява веднага нейната нищожност, а е длъжен да даде възможност на страните по договора да изложат аргументите си по въпроса. Потребителят дори има възможността да изрази желание да бъде обвързан от условието, въпреки неговата неравноправност и така да санира нищожната клауза. Правото на потребителя да се откаже от защитата, която му предоставя институтът на НКл може да се упражни както по съдебен ред, така и извънсъдебно. Това се възприема като израз на идеята, че Директива 93/13 цели да не се допусне обвързването на потребителите с клаузи, които не познават реално или с които не са имали възможност да се запознаят. След като потребителите бъдат информирани за съдържанието на клаузите, те могат да вземат самостоятелно решение дали да ги обвържат, или не. Практиката на СЕС, която позволява саниране на неравноправните клаузи, е подложена на критика от докт. Пангев.

При съобразяване със спецификите на прилагане на уредбата, съм съгласен със заключението на докторанта, че чрез приложението на висящата недействителност сполучливо се обясняват последиците от НКл, включително и възможността за потвърждаване на НКл с едностранно волеизявление на потребителя.

Обърнато е внимание на чл. 146, ал. 5 и се критикува практиката на СЕС по отношение на частичната недействителност на неравноправните клаузи. СЕС приема, че националният съд не може да преодолява празнините в договора, като заменя установените НКл с диспозитивни разпоредби от националното право. Авторът препоръчва промяна на този подход, както и извършване на конверсия на нищожния договор в случаите на липса на приложима диспозитивна уредба.

Трудът продължава с разглеждането на процесуални проблеми по защитата срещу НКл – например развитието на уредбата и практиката по въпросите дали съдът има възможност да следи служебно неравноправния характер на уговорките от договор, сключен с потребител; защитата срещу НКл в изпълнителното производство; за давностните срокове за прогласяване на неравноправността на договорна клауза и за връщане на даденото. Заслужава подкрепа предложението на докт. Пангев дадеността за връщане на даденото от потребител по НКл да започва да тече от влизане в сила на решението, с което се прогласява неравноправният ѝ характер, но да е скрепена с абсолютна давност – до не повече от 10 години от имущественото разместване.

Заключението на дисертацията съдържа обобщаване на резултатите от проведеното изследване.

3.3. По използваната методология

В изследването си докт. Пангев борави с множество научни методи. Наред с класическите методи на научното изследване (на анализа, на синтеза и др), широко са използвани историческият и сравнителноправният метод.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Приносите, посочени от дисертанта, съответстват на установеното от мен при прочита на дисертацията. Те са резултат от задълбочените правни познания на докт. Пангев, комбинирани с неговия богат практически опит и способност за самостоятелни научни изследвания. Не на последно място, дисертацията съдържа множество добре аргументирани предложения *de lege ferenda*.

Някои от научните и/или научно-приложни приноси в дисертационния труд са:

- дисертацията е първият монографичен труд по НКЛ - доразвива се и дообогатява доктрината за НКЛ;
- институтът на НКЛ е поставен и разгледан в контекста на други частноправни институти или отделни договори;
- дообогатява доктрината за ДОУ и се предлага консолидиране на уредбата в ЗЗД, където да се установят както общите положения свързани, така и изключенията;
- дава се дефиниция за НКЛ и се класифицират техните видове, систематизират се и анализират отделните хипотези на НКЛ;
- предложи се уредбата на НКЛ да бъде преместена в ЗЗД, систематически след разпоредбите относно ДОУ. Правилата относно НКЛ да са приложими спрямо всички едностранно изготвени договори, без значение от качеството на страните;
- предложи се термините „търговец“ и „доставчик“ да бъдат заменени с „професионалист“.
- предложи се прецизиране на част от изискванията на чл. 143, ал. 2 от ЗЗП, което ще подобри защитата на потребителите;
- изследвани са в цялост последиците от установяването на неравноправност, като се дава квалификация на последиците от НКЛ с оглед на ПЕС и българското право;
- предлага се промяна на практиката на СЕС по отделни въпроси на НКЛ.

5. Оценка на автореферата. Плагиатство

Авторефератът отразява адекватно съдържанието на дисертационния труд, като предоставя и другата обичайно изисквана информация относно процедурата по защитата. Няма постъпили сигнали за, както и установено, плагиатство или несъответствие в подадените данни от докторанта.

6. Критични бележки и препоръки

Те в никакъв случай не омаловажават постигнатите от докт. Пангев много добри академични резултати.

6.1. Бих си позволил една препоръка относно връзките с другите правни науки. Рецензираният дисертационен труд е съчинение, което сериозно допринася за развитието на потребителското ни право и свързаните с него гражданско- и търговскоправни институти. На места в изследването (макар и с риск да се увеличи неговият обем) може би е добре да се отговори на допълнителни въпроси. При отговора на тези въпроси трябва да се ползват по-широко постиженията на другите правни науки (общата теория, международното частно право и други).

Интересни са разсъжденията по повод на заместването на нищожни НКл с други клаузи или принципи на правото или разпоредби на *soft law*, които съдът е в състояние да използва, за да преодолее празнината в договора. Останали без отговор са въпросите дали в описаната хипотеза е налице нов метод за попълване на празнини, както и за приликите ѝ с хипотезата на *analogia iuris*, когато става дума за заместване (изработване на нова клауза) с принципи на правото.

Друго уместно уточнение, което трябва да се направи, е относно нормите от публичен ред. Дали това словосъчетание се ползва от автора като синонимно на повелителните норми (*ius cogens*), или за обозначаване на международночастноправния институт на общественния ред (*ordre public/ public order*)?

6.2. По принцип трудът е написан на стегнат, разбираем и ясен за читателя език. Бих си позволил две *общи* препоръки – за съобразяването с пунктуационните норми относно запетаите. Другата препоръка е относно изразяването - да се предпочитат прости, кратки и ясни изречения.

7. Публикации по темата на дисертацията

Таблица 2

Група показатели	Нужни за придобиване на ОНС Доктор	Брой точки	Статии на докт. Пангев
Г	30 точки	10	1. Неравноправните клаузи и злоупотребата с право. – В: Сборник 70 години Закон за задълженията и договорите. Пловдив: Сиби, УИ „Паисий Хилендарски“, 2022;
		10	2. Сравнителноправни бележки относно неравноправните клаузи. – В: Сборник с доклади от Научна конференция „Правото в XXI век - предизвикателства и перспективи“. Пловдив: УИ „Паисий Хилендарски“, 2023;
		10	3. Предоставя ли потребителското право особена закрила на малолетните и непълнолетните потребители? – Studia Iuris, № 2, 2024

В автореферата са посочени три публикации по темата на дисертацията, приложени в комплекта от документи по защита. Всичките статии са поместени в издания с редакционна колегия, фигуриращи в съответния списък на НАЦИД. Таблица № 2 отразява данните за тях, както и покриването на минималните национални изисквания. Тъй като първите две са включени в съдържанието на обсъдената дисертация, само отбелязвам заглавията. Интересно доразвитие на темата за НКл се открива в третата статия – ключов въпрос е този за договорните клаузи, насочени към деца. Дават се предложения за модернизиране на вътрешното ни право.

8. Заключение

Представеният за публична защита дисертационен труд на тема „Неравноправни клаузи в договорите“ напълно отговаря на изискванията, уредени в чл. 6, ал. 3 ЗРАСРБ, чл. 27 ППЗРАСРБ и чл. 32 ПРАСПУ.

Той съдържа резултати, които представляват оригинален принос в науката, и същевременно показва, че кандидатът притежава задълбочени теоретични знания по специалността, както и способност за самостоятелни научни изследвания.

Давам своята положителна оценка по смисъла на чл. 10, ал. 1, изр. 2 ЗРАСРБ на защитадения труд, поради което убедено гласувам ЗА даване на ОНС „доктор” на автора на дисертацията Йордан Николаев Пангев по докторската програма „Гражданско и семейно право”; професионално направление 3.6. „Право”.

Пловдив, 26.08.2026 г.

С уважение:

(доц. д-р Ангел Шопов)